

Antikfagene i Danmark*

Af Christian Høgel

Der er mange måder at diskutere de klassiske fag på, men når det kommer til fagpolitik og overvejelser om fagenes profil i undervisningsverdenen, bliver vinklen nødvendigvis national. Det er i en national sammenhæng vi afgør de respektive fags placering og vilkår. Det er dermed også i et nationalt perspektiv vi skal definere de klassiske fag for at gøre dem egnede til nutidens og fremtidens uddannelsessystem. De klassiske fag bygger i Danmark på en lang, mangesidig og stærk tradition: med folk som Saxo, Boethius af Dacia og Anders Sørensen Vedel kom vi allerede tidligt med i den lærde verden, og med Ole Worms kabinet skabte vi udgangspunktet for en (materiel) museumstradition. Danske forskere og fagfolk har fra tidligt lært sig at arbejde tværfagligt, indgå i større nationers projekter og dække store vidensområder trods en samlet mindre bemanning. De antikke fag er kommet til at stå stærkt i en national bevidsthed, som det fremgår af digtning, filosofi, billedkunst og børnebøger. Det er også i kraft af denne tradition at vi på det sidste har opnået forbedrede betingelser for fagene i det nye gymnasium. Alt dette tilsiger således en god udvikling. Alligevel bør vi til stadighed overveje hvor vores fag står, og sørge for at vores måde at tale om de klassiske fag svarer til virkeligheden.

Og når man skal se på hvordan fagene er skruet sammen, og hvad vi er blevet enige om at lægge vægt på, er de afgørende tekster at finde i vores mange bekendtgørelser og formålparagraffer. Her kan man flere steder læse at de klassiske fag bidrager til forståelsen af den europæiske kultur, at man med den klassiske tradition som udgangspunkt langt bedre kan sætte sig ind i Europas kulturhistorie. Og intet kunne være mere sandt. Som det fremgår ikke mindst af oldtidskundskabs perspektiveringsaspekt, skaber de klassiske fag et solidt, berigende og fascinerende holdepunkt for en forståelse af og indsigt i en masse historie, litteratur, æstetik og materiel kultur, der i høj grad har Europa som ramme. Men dette Europa-begreb bør gradbøjes – og det på to måder – hvis ikke vi skal ende i absurditeter:

(*) Dette er en forkortet version af en tale holdt ved seminaret "Antikfagene i Norden i det 21. århundrede", 17.-18. september 2009, Aarhus Universitet (red.).

Min første gradbøjning spørger til hvor europæisk det perspektiverende materiale egentlig er. Når man – i et undervisningsforløb eller i anden faglig sammenhæng – f.eks. vil finde velegnede paralleller til de græske og romerske talere, falder valget gerne på en tale af enten Lincoln, Kennedy eller Obama – og da i hvert fald ikke af Berlusconi eller Putin. Nu kan man så sige at de tre førstnævnte herrer godt nok alle er amerikanere, men dog bærer på en arv der er nært beslægtet med den europæiske. Vi kunne kalde den vestlig. Men hvad så med Nelson Mandela, som jo nemt kan anvendes til at eksemplificere samme retoriske dyder? Ja – kunne man sige – lad os bare tage ham med i en vestlig kontekst. Men her begynder brugen af ‘vestlig kultur’ vel så efterhånden at blive noget anstrengt, og i en verden hvor caribiske øer beskrives som et homerisk landskab (som i Derek Walcotts fremragende *Omeros*), hvor vi bemærker os at Sydafrika har romerretten som grundlov, hvor Platon læses på universiteter i Kuala Lumpur, Mexico City og Kairo (jeg har tjekket det!), giver det stadig mindre mening at fastholde den klassiske arv som alene et europæisk anliggende. I stedet må vi erkende at den – i sidste ende som et resultat af kolonialisme, imperialisme og globalisering – nu indgår i det kulturelle fællesgods der sætter os i forbindelse med snart den ene kultur, snart den anden verdensdel. Ligesom Coca-Cola og dansk hvid ost er de klassiske sværvægtene nået ud til de fleste afkroge af verden – og det som en entydigt positiv del af globaliseringen!

Vi bør derfor ikke – hverken i formålsparagraffer eller i praksis – begrænse vores eftersporning af den antikke verdens efterliv til en undersøgelse af intern europæisk udveksling. Den græsk-romerske verden fordelte sig på tre kontinenter, og selvom de europæiske nationer blev bannerførerne i varetagelsen af denne arv, var der altid andre der deltog – og mange flere kom til. Så nok skal vi inkludere Europa og skatte de mange herlige, smukke og tankevækkende resultater som antikken har fremkaldt på europæisk grund, men det skal ikke gøre os blinde for den udvikling der i stadig højere tempo gør antikt til globalt.

I dette lys må man så også kaste et blik på Danmarks position – og det leder frem til den anden gradbøjning som jeg mener bør kendetegne vores omtale af Europa i vores formålsparagraffer. Jeg kan ikke være den eneste danske klassiker der har oplevet at blive mødt med en smule undren når jeg i en eller anden ikke-faglig sydeuropæisk sammenhæng fortæller om min profession. Spaniere, italienere, såmænd franskmænd har kigget overrasket på mig, for derefter at sige “Nå ja, sådan noget har I vel også”. I sit

stille sind kan man så indvende at disse folk åbenbart aldrig har hørt om Madvig og Brøndsted. Men samtidig man må erkende at vi i Danmark (og de øvrige nordiske lande) ikke har den samme indlysende kontakt til den klassiske verden som man har i syden. Vi taler ikke et sprog der er en moderne udgave af de klassiske sprog, og vi pløjer ikke dagligt antikfund op af vores muld. Og hvis vi insisterer på at man skam også finder romerske genstande i Danmark, må vi så også huske at romerske mønter bliver gravet op af jorden mange steder, f.eks. i Zimbabwe. I arkæologiens lys er Syriens og Libyens adkomst til en antikarv langt større end den danske; Lukian var syrer, Septimius Severus libyer. Hvilke personer kan vi stille med? Nej vel, vi var sent ankomne til den antikke tradition.

Vi var der ikke fra start – med mindre vi vil bygge vores anpart i den antikke tradition på handel, nogle væringer i Konstantinopel og de nordboere der var med til at nedhugge Varus og hans folk. Antikken er noget vi har annammet. I lighed med lande som Ungarn valgte vi selv – gennem kristendom, lærde studier og længsel mod syd – at gøre os til arvtagere af den klassiske tradition. Og dette forhold bør vi gøre til et adelsmærke, snarere end blot at gemme os under en henvisning til en fælles europæisk baggrund. Vi var pionerer i som fremmede at leve os ind i den klassiske verden – var det ikke det længslen mod Italien nok så meget handlede om? – og vi (modsat sydlændingene) valgte os ind, og vi blev vel modtaget. Så hvis Danmark (og de øvrige nordiske lande) skal se på og forstå deres faktisk rolle i den globale antikforskning, så er det som nybrydere, som samtalepartnere med andre nationer der også først kom sent. Vi burde fortælle de undrende sydboere og andre at vi kom til med stor forsinkelse, omtrent ligesom folk i Kuala Lumpur og Cape Town. Dette vil skabe en langt mere dynamisk opfattelse af den antikke arv, og det vil give unge danskere et langt mere reelt billede af hvordan antikken har med Danmark at gøre.

Så husk verden – hele den civiliserede verden – når talen og paragrafskrivningen falder på den antikke verdens betydning i dag.